

ЮРІЙ МИЦІК

“POSTANOWIENIE NA AKADEMIEJ OSTROZSKA”

Під час пошукової праці в польських архівах нам трапився великий польськомовний збірник актових матеріалів (на 732 сторінках), які стосувалися історії Волині XVII ст. — 1833 р., переважно XVII – початку XVIII ст.¹ Зміст збірника досить різноманітний. Тут знаходимо і виписки з луцьких та волюдимирських гродських книг XVII — XVIII ст., люстрацію м. Крем'янця (1721), інвентарі міст Липця (1638), Старого і Нового Тульчина (1742), Межиріча (XVII ст.), села Городниці (1700) та ін., важливий покажчик цін на тканини та провіант, затверджений у Луцьку 3 квітня 1669 р., тощо. Чимало уваги тут віддано Острогу та прилеглим до нього селам. Досить назвати інвентар Острога 1669 р. (с. 613–637) — очевидно, фрагмент іншого недатованого інвентаря Острога, — де подано реєстр єврейського населення цього міста, зазначено повинності острозьких міщан тощо (с. 589–597). Дуже цінним є документ під назвою “Postanowienie na akademie Ostrozską”, який вміщено після інвентаря Острога 1669 р., на сторінках 638–639.

Останнім часом щораз більшу увагу науковців привертає історія Острозької православної академії (1576–1636 рр.), і свідченням цього є насамперед ґрунтовна монографія І. Мицька². В ній висвітлено, зокрема, історію заснування колегії, її наукову, освітню та видавничу діяльність. Виявлене ж нами джерело повідомляє про матеріальну базу Острозької академії, її повсякденне життя, подає важливі деталі побуту. Хоч документ недатований, однак можна припустити, що він походить з 1608–1636 рр., тобто православного періоду цього навчального закладу. Адже тут згадано князя Костянтина–Василя Острозького як померлого.

На початку документу йдеться про фундацію покійного князя “на школу острозьку”, яка становила 1000

польських злотих. Далі вказуються конкретні маєтності, які надавалися академії: 1) маєтності під Степанем; 2) фільварок Бельм'яж під Острогом, “здавна на школу наданий”; 3) с. Завидів під Острогом; 4) сади Пустовські (“по смерті пана Литинського взято до замку”); а також 10 підданих у маєтності під Острогом — Борисові — на утримання співака, з яких на час складання документу “жодного підданого не залишилося”.

Далі зазначається, скільки грошей видавалося щоквартально на оплату вчителів та інші видатки школи. Виявляється, що двом “бакалярам” (“греко–слов'янському і латинському”) разом із “підбакалярами” належало 50 злотих. Якщо заглянути до іншого зі згаданих документів (цінника, ухваленого в Луцьку 1669 р.), то, скажімо, сукна коштували 15 злотих, кращі киндяки — по 10 злотих, пара взуття червоного — 6 злотих, чорного — 2 злотих, гарнець пива — 3 гроші, чверть непісного волового м'яса — 5 грошів, немасного — 3 гроші, гуси — по 20 грошів, кури — по 8 грошів, каплуни — по 12 грошів, качки — по 6, найкращі щу-паки — по 10, лини — по 4 гроші тощо.

На утримання челяді для церковного співання (два басы, 6 або інколи 8 тенорів, 2 альти великі, дискант), а також шкільного шафара, кухаря з його дружиною та шкільного рибалки витрачалося 90 злотих. Видатки на учнів, “виростків та менших хлоп'ят” (на одяг, взуття, “хутра”, “цізми” — вид верхнього одягу, — а також на шапки, кожухи і т. ін.) становили 10 злотих. Дуже важливою є характеристика харчового раціону, на який витрачалося щоквартально 100 злотих. “На всіх стіл готовий” давалися збіжжя, кури, м'ясо, риба, масло, сири, солонина, пшоно, просо, горох, овочі, солод до пива тощо.

З огляду на важливість виявленого документу як джерела до історії Острозької академії публікуємо його текст.

Postanowienie na akademie Ostrozską

Wedle funduszu i nadania listownego od świętobliwej pamięci: ks: j: mści niebozczyka starego, z arędy Surazskiej na szkołę Ostrozską i na śpiewaków wszystkich, miało na każdy rok dochodzić spełna, gotowemi: złotych polskich tysiąc:

Osobliwe kontentacy na mie dozorce należała: majątność pod Stepaniem: sioło Zwizdźce ze wszystkim: Do tego też w nagrodę folwarku Bielmiazkiego pod Ostrogiem zdawna na szkołę nadanego: i w dział: ks: j: m. wpisanego: osobliwym listem ukazano było dla wożenia drew i wszelakiej pomocy i poprawki: we wsi Zawidowie pod Ostrogiem, człowieka podworzyszczych sześć.

Także ogrody pustowskie; i sianożęci: to po śmierci ks. j. m. niebozczyka, przez pana Litińskiego, wzięto zarazem do zamku: A we wsi Miękotach, na części ks: j: młodych, kilka człowieka było ukazano: które też zarazem pana Jachaniu: j: m: od szkoły odjęto: A przy tem także i drzewo wszystko bartne, które należało zdawna:

Osobliwie dziesięć poddanych w majątności pod Ostrogiem Borisowic na starego śpiewaka nadanych wzięto.

Teraz zasie już od trzech lat żadnego poddanego nie zostało, krom tylko te pieniądze gotowe od j m kniazia Aleksandra Puzyny: Pierwej przez ręce pana Siemionowe a potym nas samych od pułtrzecia lat z ojcem Trojeckim dochodzą: to jest na każdą czwierz po pięci set złotych: z których ojciec Trojecki na ubogie szpitalne bierze puł trzecia dla złotych: A przy mnie tak że na szkole i na śpiewaki zostaje złotych 250.

Które pieniądze na to się zawsze wydaje.

Na każdy kwartał panom bakaławrzom dwom, greko słowiańskiemu i łacińskiemu:
z podbakaławzymi .....zł: 50

Na potrzeby też swoje .....zł: 15

Czeladzi do śpiewania cerkownego należącej, basistom dwum: tenorzystom: 6: a czasem: 8:
altistom dwum większym, dyskant: wielkie: szafarzowi szkolnemu, kucharzowi z żoną
rybołowowi szkolnemu: wychodzi .....do zł: 90

Podrostkom i chłopiętom mniejszym do altu i dyskantu na sukienki wbrania, futra:
czapki, boty, ciżmy, koszule insze potrzeby wychodzi .....do zł: 10

Na tych wszystkich stół gotowy, bez żadnej niskąd namniejszej pomocy, z gotowego
wszystko grosza na zboża, mięsa, kury, ryby, masła, syry, słoniny, pszono, krupy,
grochu, jarzyny ogrodne, i na wszelakie strawne rzeczy, także na stoły i na piwa,
do stołu zawsze, wychodzi z opatrnością na czwierz ..... do zł: 100

Co w każdej ćwierci tak w jurgieltach śpiewakom, jako i kupowania wedle rynku:
czasem więcej, a czasem też mniej może się wydać pieniędzy

Do tego, bez żadnego niż od trzech lat poddanego; do 7³ izdeb zimą i do piekarni
z kuchnią za same drwa z miasta .....do zł: 15

Naprawa zasie pieców: błon, wszędza w szkole, izbach; potrzeby i naczynia
różne do kuchniej; najmowanie do młyna dla młocza zboża i zebrania słodów
do browara, na zlewianie piw i znoszenia .....do zł: 10

Головний архів давніх актів у Варшаві. — Ф. Збірка Браицьких із Сухої. — N 323/409. — S. 638–639.

До публікації підготував Віталій Щербак

¹ Головний архів давніх актів у Варшаві. — Ф. Збірка Браицьких із Сухої. — N 323/409. Тут уміщено головним чином копії документів, писані переважно в XVII – XVIII ст.

² Мицько І. З. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576–1636). — Київ, 1990.

³ Можливо, це цифра 4. Текст погано читається.

Автори подали цей матеріал до збірника ще 20 листопада 1991 р. Зважаючи на виняткову вагу документу для історії Острога, редакція застергла за собою пріоритетне право на його публікацію. У загальних рисах про знахідку було згадано на III Острозькій науково-краєзнавчій конференції (Остріг, 1992 р.). Незалежно від Юрія Мицька "Postanowienie" виявив Микола Ковальський, який опублікував великі витяги з нього у перекладі українською мовою. Див.: Ковальський М. Документальні джерела з історії м.Острога і Острожчини, виявлені в Головному архіві давніх актів (АГАД) у Варшаві // М-ли IV науково-краєзнавчої конференції "Остріг на порозі 900-річчя". — Остріг, 1993. — С. 66–69. — Прим. відповідального редактора.